

ฉบับที่ 10 (12 มีนาคม 2552)

อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อแรงงาน วิทยากร บุญเรือง

สำหรับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พบว่าตั้งแต่ปลายปี 2551 มีการเลิกจ้างเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจะล่อกล่ำสุด โดยแรงงานกลุ่มแรกที่ได้รับผลจากการลดลงของคำสั่งซื้อจากต่างประเทศคือ กลุ่มแรงงานชั่วคราว โดยแรงงานกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ถูกเลิกจ้างก่อนกลุ่มอื่นเมื่อมีการการปรับลด การผลิตสินค้า ต่อมาก็คือกลุ่มพนักงานประจำ

โดยภาพรวมอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่จะต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจะล่อกล่ำสุดมีดังนี้ ...

ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลกอย่างหนัก (ที่มาภาพ: AFP)

1. ภาพรวมอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าในประเทศไทย

1.1 ความเป็นมาของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทย

ภาพรวมของการพัฒนาอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทยสามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ช่วง คือ

1. ช่วงการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (พ.ศ. 2503-2514)
2. ช่วงการผลิตเพื่อการส่งออก (พ.ศ. 2515-2528)
3. ช่วงขยายตัวของอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2529-2535)
4. ช่วงส่งเสริมอุตสาหกรรมสนับสนุน (พ.ศ. 2536-2540)
5. ช่วงปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา)

(1) ช่วงการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (พ.ศ. 2503-2514)

เมื่อ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ. 2503 เพื่อส่งเสริมให้เกิดการผลิตทดแทนการนำเข้า จึงได้เริ่มมีบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาขอรับการส่งเสริม การลงทุนเพื่อทำการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ บริษัทของคนไทยรายแรกที่ขอรับการส่งเสริมการลงทุนคือ บริษัท ธานินทร์อุตสาหกรรม จำกัด ในปี พ.ศ. 2505 เพื่อประกอบเครื่องรับโทรทัศน์และวิทยุ จากนั้นได้มีการลงทุนในกิจการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์จากต่างชาติเป็นจำนวนมาก ส่วน ใหญ่เป็นการร่วมลงทุนระหว่างคนไทยกับบริษัทญี่ปุ่น ได้แก่ ชันโยยูนิเวอร์แซล (ชันโย), เนชั่นแนลไทย (มัตสึชิตะ), กันยงอิเล็กทรอนิกส์แมนูแฟคเจอร์ (มิตซูบิชิ), ไทยโตชิบาอุตสาหกรรม (โตชิบา) และอิตาซิคอนซูเมอร์โปรดักส์ (อิตาซึ) เพื่อทำการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์สำเร็จรูป เช่น เครื่องรับโทรทัศน์และวิทยุ เป็นการทดแทนการนำเข้าในลักษณะนำชิ้นส่วน (CKD) เข้ามาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์

(2) ช่วงการผลิตเพื่อการส่งออก (พ.ศ. 2515-2528)

ช่วงนี้จำแนกได้เป็น 2 ระยะเวลาคือ ระยะแรก ระหว่าง พ.ศ. 2515-2523 ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่ ซึ่ง มีการกำหนดสิทธิและประโยชน์เพิ่มเติมแก่กิจการที่ทำการผลิตเพื่อส่งออก ช่วงนี้มีการลงทุนจากต่างชาติ เช่น เนชั่นแนลเซมิคอนดักเตอร์ ชิเกเนติกส์ ดาต้าเจเนอรัล และฮันนี่เวลล์ ในกิจการผลิตแผงวงจรไฟฟ้า (IC) เพื่อการส่งออก เข้ามาลงทุนในไทยอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไทยมีค่าแรงถูก ได้รับสิทธิและประโยชน์ทางภาษีจากรัฐบาลไทย ตลอดจนได้รับสิทธิและประโยชน์พิเศษทางภาษีในการนำเข้าสหรัฐอเมริกา (GSP) ขณะที่บริษัทของคนไทยคือ กลุ่มบริษัทธานินทร์อุตสาหกรรม ก็มีการขยายการผลิตเครื่องรับโทรทัศน์และวิทยุเพื่อการส่งออก แม้ว่ารัฐบาลไทยจะเริ่มให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเพิ่มขึ้น แต่ ขณะเดียวกัน ก็ได้ลดความสำคัญของอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศโดยมาตรการ คุ้มครองและอากรขาเข้าสินค้าสำเร็จรูปที่ยังมีอัตราที่สูงอยู่ ทำให้อุตสาหกรรมในประเทศยังคงเติบโตต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอุตสาหกรรมรับช่วงการผลิตและอุตสาหกรรมสนับสนุนในช่วงนี้ยังมีไม่ มากนัก บริษัทต่างๆ จึงเริ่มมีการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้เอง โดยบริษัทธานินทร์อุตสาหกรรม และเนชั่นแนลไทย ในกิจการผลิตชิ้นส่วนโลหะและพลาสติก แผ่นวงจรพิมพ์ และ Capacitor ฯลฯ

ระยะที่สอง ระหว่าง พ.ศ. 2524-2528 ในช่วงนี้รัฐบาลยังคงดำเนินนโยบายส่งเสริมการส่งออก โดยมีการแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน เพื่อแก้ปัญหาดุลการค้าและการว่างงาน ทำให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่มากมายฐานการผลิตเข้ามาลงทุนในไทย เช่น กลุ่มมินิแบ (Minibea) ผู้ผลิต ตลับลูกปืน (Ball Bearing) มอเตอร์ (Stepping Motor) ฟลอปปีดิสก์ (Floppy Disk) และอื่นๆ บริษัทฟูจิอุระ (จากญี่ปุ่น) ผู้ผลิตสายไฟและเคเบิลให้แก่ IBM และ Seagate Technology (จากสหรัฐอเมริกา) ผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์ (Hard Disk) สำหรับคอมพิวเตอร์ และกลุ่มฮานา เซมิคอนดักเตอร์ (Hana Semiconductor) (จากฮ่องกง) ทำการประกอบนาฬิกา และแผงวงจรไฟฟ้า บริษัทจี เอส เทคโนโลยี (GS Technology) ประกอบแผ่นวงจรพิมพ์ (PCB) สำหรับกิจการของคนไทย เริ่มมีการผลิตแผ่นวงจรพิมพ์เพื่อการส่งออกโดยบริษัท ดวงเจริญอิเล็กทรอนิกส์ ในปี พ.ศ. 2525 และผลิตแผงวงจรไฟฟ้า โดยบริษัท งานทวิอิเล็กทรอนิกส์ ในปี พ.ศ. 2527 และมีบริษัททยอยย่อยจำนวน

มากทำการประกอบเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์และเครื่อง ควบคุมการจ่ายไฟสำหรับไมโครคอมพิวเตอร์เพื่อจำหน่ายในประเทศ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทยในช่วงนี้มีการเติบโตสูงมาก โดยเฉพาะกลุ่มชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นผลมาจากการส่งออกแผงวงจรไฟฟ้า (IC) และการที่ผู้ผลิตหลายรายเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อตลาดในประเทศมาเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้การเชื่อมโยงกันในระหว่างอุตสาหกรรมยังมีไม่มากนักแม้จะมีการผลิต ชิ้นส่วนแผงวงจรพิมพ์และแผงวงจรไฟฟ้าขึ้นโดยคนไทยเอง ก็เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก สำหรับอุตสาหกรรมสนับสนุน เช่น ชิ้นส่วนพลาสติกและโลหะ หรือแม่พิมพ์ มีการผลิตในปริมาณน้อย ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อรองรับความต้องการของตลาดในประเทศเท่านั้น

(3) ช่วงขยายตัวของอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2529-2535)

ในช่วงปี พ.ศ. 2529-2535 อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทยมีการขยายตัวสูงมาก เนื่องมาจากความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศ ประกอบกับการที่ค่าเงินของญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) มีค่าแข็งขึ้น ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนจากประเทศดังกล่าวเข้ามาลงทุนในไทยเป็นจำนวนมาก การลงทุนจากต่างประเทศในช่วงนี้จึงขยายตัวสูงกว่าในช่วงที่ผ่านมา ขณะที่การผลิตของไทยก็เริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเปลี่ยนจากการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ มาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ

บริษัท ต่างชาติจากญี่ปุ่น ไต้หวัน และประเทศอุตสาหกรรมใหม่อื่นๆ ที่เข้ามาลงทุนในไทยก็มีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว มีบริษัทใหม่ๆ เช่น ซาร์ป โซนี่ มิตซูบิชิ และบริษัทขนาดกลางเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก เป็นการให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกในกิจการหลายชนิด เช่น เตาอบไมโครเวฟ, เทปวิดีโอ, ฟลอปปีดิสก์ (Floppy Disk), นาฬิกาอิเล็กทรอนิกส์, แป้นพิมพ์คอมพิวเตอร์ (Keyboard) และ ชิ้นส่วนอื่นๆ มีการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และมีความซับซ้อนทางเทคโนโลยีมากขึ้น เช่น เครื่องโทรสาร, โทรศัพท์ไร้สาย, คอมพิวเตอร์, จานรับสัญญาณดาวเทียม, ฮาร์ดดิสก์, ชิ้นส่วนเครื่องรับโทรทัศน์ ทั้งนี้ หลายบริษัทเริ่มมีนโยบายที่จะใช้ชิ้นส่วนในประเทศ (Local Content) ให้มากขึ้น เช่น ซีเทคเทคโนโลยี แต่เนื่องจากอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เป็นของคนไทยยังมีปัญหาการขาดแคลนเทคโนโลยี ดังนั้น อุตสาหกรรมสนับสนุนที่ประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่จึงเป็นกิจการของชาวต่างชาติ หรือเป็นกิจการที่มีชาวต่างชาติร่วมหุ้นอยู่ด้วย สำหรับบริษัทญี่ปุ่น มักจะชักนำให้ผู้ผลิตชิ้นส่วนต่างๆ จากญี่ปุ่นตามเข้ามาลงทุนในประเทศไทยด้วย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาความต้องการชิ้นส่วนต่างๆ มีมาก ทำให้อุตสาหกรรมสนับสนุน เช่น ชิ้นส่วนพลาสติกและโลหะ ที่เป็นกิจการของคนไทยมีโอกาสดำเนินงานขึ้น ทั้งการขยายกำลังการผลิตและปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์เพื่อที่จะขยายตลาดสู่ต่างประเทศ สำหรับบริษัทต่างชาติ อาทิ กลุ่มมินิแบ ได้เริ่มมีการเชื่อมโยงกับกิจการของคนไทยมากขึ้น

(4) ช่วงส่งเสริมอุตสาหกรรมสนับสนุน (พ.ศ. 2536-2540)

จาก การที่ค่าแรงในประเทศอุตสาหกรรมมีราคาสูงขึ้น ทำให้บริษัทต่างชาติเริ่มย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทยเป็นลำดับ เช่น เอส ซี ไอ ซิสเท็ม, เทคโนโลยี แอปพลิเคชัน จากสิงคโปร์ ในกิจการแผงวงจรพิมพ์, เอลเลคเอนด์เอลเทค จากฮ่องกง ในกิจการผลิตแผงวงจรพิมพ์ ขณะเดียวกัน หลายบริษัทซึ่งเคยผลิตชิ้นส่วนเพื่อส่งออก

ไปต่างประเทศโดยตรง ได้เริ่มมีการจำหน่ายให้บริษัทในประเทศมากขึ้น เพื่อนำไปประกอบสินค้าเพื่อส่งออกอีกทอดหนึ่ง เช่น บริษัทฟูจิเจอร์ จำหน่ายสายไฟและสายเชื่อมต่ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ให้แก่กลุ่มมินิแบ และจำหน่ายแผ่นวงจรพิมพ์ชนิดอ่อนตัวให้แก่บริษัทไมโครโพลิส กลุ่มมินิแบ ผลิตมอเตอร์ (Stepping Motor) ให้แก่บริษัทซีเกท บริษัทควงเจริญ จำหน่ายแผ่นวงจรพิมพ์ให้แก่บริษัทชาร์ป และกลุ่มบริษัทธานินทร์อุตสาหกรรม จำหน่าย Capacitor ให้แก่บริษัทเอ็นอีซี เป็นต้น สำหรับ กิจการรายใหญ่ของคนไทยในการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ กลุ่มสหยูเนี่ยน ที่เข้าบริหารกลุ่มธานินทร์อุตสาหกรรม และมีกิจการผลิตฮาร์ดดิสก์ (Hard Disk) ให้แก่ IBM โครงการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่ ได้แก่ บริษัทไทยซีอาร์ที เพื่อผลิตหลอดภาพโทรทัศน์ โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างเครือซีเมนต์ไทย กับบริษัทมิตซูบิชิจากญี่ปุ่นและผู้ผลิตเครื่องรับโทรทัศน์ในประเทศอีกหลายราย การผลิตหลอดภาพโทรทัศน์ของโครงการนี้เป็นการใช้ชิ้นส่วนในประเทศประมาณร้อยละ 80 ของชิ้นส่วนทั้งหมด นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มอัลฟาเทค ทำการผลิตแผงวงจรไฟฟ้าและเวเฟอร์แพบ

(5) ช่วงปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2540-2545)

ปัจจัย ที่สำคัญ 3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไทยในช่วงนี้ได้แก่ (1) ภาวะเศรษฐกิจทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบจากการก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกาเมื่อ 11 กันยายน 2544 และวิกฤตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียที่ยังไม่คลี่คลายเท่าที่ควร (2) ภาวะการพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญที่มีความกระชั้นมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีแผงวงจรรวม (IC) ที่ส่งผลกระทบต่อความก้าวหน้าของพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยรวมทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์โทรคมนาคม และทำให้การแข่งขันของอุตสาหกรรมทั้งหมดมีความรุนแรงมากขึ้น และ (3) การเปลี่ยนแปลงระเบียบและกติกาการค้า อาทิ มาตรการทางการค้าทั้งในด้านภาษีศุลกากรและที่มิใช่ภาษี รวมทั้งสถานการณ์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับระหว่างประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศที่เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ อย่างสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น และที่สำคัญคือ การที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ปัจจัยทั้งสามทำให้อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทยมีความตื่นตัวในการปรับ โครงสร้างค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจีนเข้ามาเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ทำให้การแข่งขัน ระหว่างประเทศมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ผู้ประกอบการในประเทศจึงได้มีความพยายามที่จะชี้ให้รัฐบาลเห็นถึงความจำเป็น อย่างเร่งด่วนที่จะต้องปรับโครงสร้างภาษีที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องกับ สากลมากขึ้น เพื่อรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมในประเทศ ในปี 2545 รัฐบาลก็ได้มีการปรับลดภาษีชิ้นส่วนและวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมโทรทัศน์และ สายใยแก้วนำแสงโดยผ่านระบบธุรกรรม ช่วยให้บริษัทต่างชาติบางส่วนในอุตสาหกรรมทั้งสองยังรักษาฐานการผลิตไว้ใน ประเทศต่อไป นอกจากนี้ องค์การภาคเอกชนก็ได้มีความพยายามที่จะจัดระบบของอุตสาหกรรมให้เข้ามาอยู่ภายใต้องค์การเดียวกันคือ สมาคมอุตสาหกรรมฯ เพื่อให้การดำเนินงานของอุตสาหกรรมโดยรวมมีความเป็นเอกภาพและเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งเพื่อยกระดับการผลิตของประเทศ ขณะที่ ภาครัฐก็มีความพยายามที่จะกำหนด ยุทธศาสตร์และแนวทางการปรับโครงสร้าง อุตสาหกรรมให้มีผลในทางปฏิบัติชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน ส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กและสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมในขั้นตอนการผลิตต่างๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินการของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสถาบันไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ บริษัทต่างชาติก็เริ่มที่จะถ่ายโอนหน่วยงานด้านการวิจัยและพัฒนาเข้ามา ดำเนินงานในไทยมากขึ้น เนื่องจากต้นทุนด้านนี้ในต่างประเทศเริ่ม

สูงขึ้น ขณะที่ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นไม่มากนักและบางรายการกลับมีแนวโน้มลดลง บริษัทของคนไทยก็เริ่มที่จะหันมาให้ความสำคัญกับการจำหน่ายสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าของตนเองและเน้นการทำวิจัยและพัฒนามากขึ้น แม้จะยังมีปัญหาในด้านเทคโนโลยีกระบวนการผลิตและตัวสินค้าอยู่มากก็ตาม

1.2 ภาพรวมโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

โครงสร้างของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1. อุตสาหกรรมต้นน้ำ (Upstream Industry)** เป็นอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น Wafer Fabrication, PCB's Design, IC's Design เป็นต้น โดยในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการผลิตอุตสาหกรรมต้นน้ำบางประเภท แต่ส่วนใหญ่ยังใช้เทคโนโลยีขั้นต่ำอยู่ ส่วน Wafer Fabrication นั้นเป็นอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง แต่ประเทศไทยยังไม่สามารถผลิตได้เอง
- 2. อุตสาหกรรมกลางน้ำ (Midstream Industry)** หมายถึงอุตสาหกรรมที่ผลิตชิ้นส่วน และส่วนประกอบของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น IC, PCB, Capacitor เป็นต้น ซึ่งในประเทศไทยได้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้สูงมาก ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การร่วมลงทุน และบริษัทในประเทศเอง ซึ่งบริษัทต่างชาติ และบริษัทร่วมลงทุนจากต่างชาติ จะมีขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งโดยมากแล้วจะใช้เครื่องจักร, วัตถุดิบ รวมทั้งเทคโนโลยีจากบริษัทแม่จากต่างประเทศ ส่วนบริษัทที่เป็นของคนไทยเองนั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นมีขนาดเล็ก หรือไม่ก็เป็นการทำสัญญาการผลิต (Subcontracting) ซึ่ง กระบวนการผลิตของบริษัทจะไม่ซับซ้อนมากนัก และปัจจัยการผลิตหลักคือแรงงาน ซึ่งขึ้นส่วนและอุปการณ์ในอุตสาหกรรมกลางน้ำที่มีมูลค่าการส่งออกสูง และมีแนวโน้มว่าจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอีก ได้แก่ IC และ PCB
- 3. อุตสาหกรรมปลายน้ำ (Downstream Industry)** เป็น การผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายของสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เครื่องรับวิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งประเทศไทยสามารถผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายเหล่านี้ได้โดยใช้เทคโนโลยีที่ไม่ ซับซ้อนมากนัก เช่น เครื่องรับวิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งเรามีความชำนาญเฉพาะด้านมากกว่า 30 ปีแล้ว อย่างไรก็ตามการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศของอุตสาหกรรมขั้นปลายน้ำนี้ค่อนข้างน้อย

1.3 ความสำคัญของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์กับการส่งออก

มูลค่าสินค้าส่งออกในอุตสาหกรรมลำดับต้น ๆ ของประเทศไทย

หน่วย : ล้านบาท

สินค้าส่งออก	2547	2548	2549	2550	2551 (ม.ค. - ต.ค.)
เครื่องจักรและเครื่องกล	516,017	646,621	769,393	808,884	707,019

สินค้าส่งออก	2547	2548	2549	2550	2551 (ม.ค. - ต.ค.)
เครื่องตัดต่อวงจรไฟฟ้า	491,867	517,825	532,007	540,078	406,468
คอมพิวเตอร์	215,412	336,060	410,255	426,697	376,349
เครื่องใช้ไฟฟ้า	338,784	353,322	368,989	389,417	344,365
ยานพาหนะและชิ้นส่วน	232,472	328,306	380,644	442,139	382,297
ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	211,193	219,393	211,017	191,328	154,949
แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วน	196,443	238,454	267,596	277,948	184,046
ผลิตภัณฑ์พลาสติก	183,858	242,141	246,754	259,776	237,372
ผลิตภัณฑ์โลหะสามัญ	154,260	180,108	221,497	259,568	240,878
ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์	142,059	124,499	140,284	112,670	91,931

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2551

อุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอุตสาหกรรมหนึ่งของประเทศไทย มีการส่งออกคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 25 ของสินค้าอุตสาหกรรม และเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ภาคการผลิตในสาขานี้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) จำนวนมากในแต่ละปี

โดย ผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น เครื่องตัดต่อวงจรไฟฟ้า, คอมพิวเตอร์, เครื่องใช้ไฟฟ้า, แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วน, ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เป็นหมวดสินค้าส่งออกสำคัญอันดับหนึ่งของไทย มาเป็นเวลาหลายปี

ทั้ง นี้จุดเด่นที่สำคัญของอุตสาหกรรมนี้ในอดีตก็คือการที่ไทยมีสาธารณูปโภคพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจสังคม และค่าจ้างที่ดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุน แต่กระนั้นก็ตามพบว่าลักษณะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ในประเทศเป็น อุตสาหกรรมกลางน้ำ (Midstream Industry) ซึ่งถึงแม้จะมีสัดส่วนการส่งออกสูง แต่สัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบก็สูงด้วยเช่นกัน รวมถึงการที่ไม่สามารถพัฒนาขึ้นไปเป็น อุตสาหกรรมปลายน้ำ (Downstream Industry) ที่สามารถผลิตตราสินค้าและส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ประกอบเสร็จสิ้นเองทั้งหมดได้ ทำให้การลงทุนในอุตสาหกรรมนี้จากต่างประเทศมีลักษณะไม่มั่นคง

1.4 แนวโน้มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจรอบใหม่

ปัจจุบัน ภาพรวมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทยมีแนวโน้มลดลง ปรากฏการณ์การปรับตัวลดลงของมูลค่าการลงทุนโดยตรงในไทยบ่งชี้ว่าอนาคตการ ผลิตและการส่งออกสินค้า ในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์มีแนวโน้มขยายตัวใน อัตราที่ต่ำกว่าปัจจุบัน เนื่องจากไทยเริ่มสูญเสียความสามารถในการแข่งขันทางด้านค่าจ้างแรงงานแก่ ประเทศอื่น เช่น จีนและเวียดนาม โดยประเทศจีนและเวียดนามสามารถดึงดูดนักลงทุนเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมจาก ความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่ง การระงุดตัวของการลงทุนจากบริษัทต่างประเทศจะเป็นผลดีต่อการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรม

จำพวกอิเล็กทรอนิกส์ที่มักมีการรวมกลุ่มเป็น คลัสเตอร์ จะยิ่งเป็นการทำให้เงินลงทุนไหลไปยังจีนและเวียดนามเพิ่มมากขึ้น ในอีกด้านหนึ่งประเทศไทยยังมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีจำกัดทำให้ไม่สามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและการออกแบบขั้นสูงได้เช่นกัน

โดยตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะมีการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ลดลง มีดังนี้ ...

นักลงทุนมีการโยกย้ายการลงทุนหรือเริ่มการลงทุนใหม่ไปยังประเทศอื่น โดย ดูจากทั้งจำนวนโครงการที่ได้รับการส่งเสริมและมูลค่าการลงทุนซึ่งมีการลดลง อย่างเห็นได้ชัดในปีที่แล้ว ในกรณีของญี่ปุ่น นักลงทุนได้ให้ความสนใจไปลงทุนในประเทศอื่นมากขึ้นทั้งที่ เวียดนาม มาเลเซีย และอินเดีย และลดการลงทุนในประเทศไทยลงกว่าร้อยละ 6.6 ในปี 2549 (เม.ย.2549-มี.ค.2550) ในขณะที่ประเทศเวียดนามได้รับเงินลงทุนเพิ่มขึ้นจากเฉพาะญี่ปุ่นประเทศเดียวกว่า 2 เท่า

ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับการสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน สินค้า จำพวกอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีชั้นกลาง-สูง มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีค่อนข้างเร็ว การย้ายฐานการผลิตตามต้นทุนจึงไม่มีความสำคัญมากเท่าสินค้าที่ใช้ระดับ เทคโนโลยีต่ำ ยกเว้นแต่การประกอบที่อาจทำในประเทศกำลังพัฒนาที่มีข้อได้เปรียบในเรื่องค่าจ้างแรงงานต่ำ ปัจจุบัน จากผลการจัดอันดับจากสถาบันจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ (The IMD World Competitiveness Yearbook 2007) ประเทศไทยถูกปรับลดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันลงมาเป็นอันดับที่ 33 จากอันดับที่ 32

ค่าแรงและค่าครองชีพที่สูงขึ้นเพิ่มภาระต้นทุนการผลิต ค่า แรงและค่าครองชีพในไทยนับว่าค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านเช่น เวียดนาม และประเทศจีน และอินเดีย ทำให้ไทยสูญเสียความได้เปรียบทางด้านต้นทุนการผลิตจากค่าจ้างแรงงาน ประกอบกับโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมที่มีการพึ่งพาการนำเข้าสูง ทำให้เมื่อมีการส่งออกเพิ่มขึ้นก็ยิ่งต้องมีการนำเข้าสูงตามขึ้นไปด้วย ขณะที่ราคาวัตถุดิบในการผลิต เช่น ทองแดง ในตลาดโลกมีราคาสูงและผู้ประกอบการต้องเผชิญกับความผันผวนของราคา

การพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างจำกัด ใน ขณะที่ต้นทุนค่าจ้างแรงงานเป็นตัวแปรที่สำคัญในการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน เพื่อผลิตสินค้าที่ไม่เน้นใช้เทคโนโลยีที่สูงนัก การวิจัยและพัฒนาทางเทคโนโลยีและการตลาด ผลิตภาพของกระบวนการผลิตและความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์ก็มีความสำคัญมาก เช่นกันในผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ด้วยลักษณะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทยยังเป็นในรูปแบบของการรับจ้างผลิต คือมีการนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์สำเร็จรูป และซอฟต์แวร์เข้ามาทำการประกอบในประเทศ ทำให้การถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นไปค่อนข้างจำกัด อีกทั้งการตลาดก็มักถูกกำหนดมาจากบริษัทแม่ในต่างประเทศ

กอบรับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจรอบใหม่ที่มีสาเหตุมาจากวิกฤตสินเชื่อก (sub prime) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้การบริโภคเครื่องใช้ไฟฟ้าและสินค้าไอทีในตลาดโลกมีแนวโน้มชะลอตัว รุนแรง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อมายังการส่งออกสินค้าอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย โดยคาดว่าจะการส่งออกไปยังตลาดหลัก อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศยุโรป อาจชะลอตัวต่อเนื่องจากปี 2551 ทำให้โดยรวมมูลค่าการส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ไทยในช่วงครึ่งแรกของปี 2552 มีแนวโน้มที่จะหดตัวลง

ความเสี่ยงของการส่งออกของไทยในปี 2552 นอกจากทางด้านอุปสงค์แล้ว แนวโน้มของการแข่งขันที่จะทวีความรุนแรงขึ้น จะเป็นปัจจัยกดดันทั้งปริมาณการขายและราคาต่อหน่วย เนื่องจากผู้ขายที่เป็นบริษัทรับช่วงผลิต (OEM) ในประเทศต่างๆ ต่างก็ต้องการระบายสินค้าเพื่อให้บริษัทมีสภาพคล่องในภาวะที่ตลาดสินค้าขั้นสุดท้ายซบเซา ปัจจัยอีกประการหนึ่งซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกในอนาคต คือ แนวโน้มของการใช้มาตรการที่มีโทษภาษีในการกีดกันการค้ามากขึ้น เพื่อเป็นการรักษาตลาดภายในประเทศและคุ้มครองผู้บริโภค โดยเพิ่มความเข้มงวดในมาตรฐานสินค้าด้านความปลอดภัย การประหยัดพลังงาน เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้จะทำให้การส่งออกของไทยอาจต้องประสบความยากลำบากมากขึ้น

ด้าน การลงทุน การส่งออกที่ไม่ดีจะมีผลต่อการลงทุนในระยะสั้นและระยะกลาง สภาพเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวและการลดลงของคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ ทำให้โรงงานต้องปรับลดการผลิตตามในอัตราที่ต่ำกว่าการใช้กำลังการผลิตปกติ และทำให้บริษัทหรือโรงงานส่วนใหญ่ในช่วงนี้อาจชะลอการลงทุนเพื่อขยายโรงงาน เนื่องจากยังมีกำลังการผลิตส่วนเกิน ประกอบกับผู้ประกอบการอีกส่วนหนึ่งอาจต้องการรอให้ภาวะตลาดนิ่งหรือปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้นก่อนตัดสินใจลงทุนเพิ่ม เมื่อมองแนวโน้มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์โลกที่ชะลอตัว บริษัทผู้ผลิตในระดับโลกคงต้องมีการปรับตัวอย่างมากเพื่อให้อยู่รอดภายใต้ สภาวะการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะการแข่งขันด้านราคาซึ่งคงจะยิ่งทำให้ผู้ผลิตต้องหาทางลดต้นทุนโดย การปรับโครงสร้างการผลิต ในอนาคตจึงน่าจะเห็นกระแสการควบรวมกิจการ (M&A) หรือการรวมหน่วยผลิต (consolidate) ใน เชิงพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งหมายถึงความเป็นไปได้ที่จะเห็นการยุบหน่วยการผลิตที่ซ้ำซ้อนหรือมี ประสิทธิภาพการแข่งขันต่ำกว่า ตลอดจนการโยกย้ายสายการผลิตไปยังประเทศที่มีต้นทุนต่ำ

2. สถานการณ์แรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

2.1 ผลกระทบต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์จากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจรอบใหม่

จากข้อมูลของกระทรวงแรงงานรายงานตัวเลขว่างงานประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2552 มีตัวเลขผู้ว่างงานจำนวน 100,599 คน ซึ่งเพิ่มขึ้น มากกว่าเดือนธันวาคม 2551 และมกราคม 2552 ที่มีผู้ว่างงานประมาณ 5-6 หมื่นคนต่อเดือน ขณะที่ในช่วงสิ้นเดือนพฤศจิกายน 51 ถึงมกราคม 52 กระทรวงแรงงานได้จ่ายเงินชดเชย เพื่อช่วยเหลือผู้ว่างงานไปแล้วกว่า 600 ล้านบาท พร้อมระบุว่ายังสามารถจัดหางานใหม่ให้แรงงานที่ว่างงานได้ 13,000 คน ทั้งนี้ ก่อนหน้านั้นกระทรวงแรงงาน รายงานว่า ยอดผู้ว่างงานในเดือนมกราคม 2552 มีจำนวน 6.7 หมื่นคนหรือเพิ่มขึ้น 140.84% จากช่วงเดียวกันของปีก่อน ขณะที่ยอดผู้ว่างงานในปี 2551 อยู่ที่ 3.88 แสนคน เพิ่มขึ้น 38.26% จากปี 2550

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้คาดการณ์ปัญหาการว่างงานในปี 2552 แนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้น โดยคาดว่าจะมีอัตราการว่างงาน 2.5-3.5% ซึ่งสูงจากปี 2551 ที่โดยรวมการจ้างงานยังคงขยายตัว 2.1% แต่ในไตรมาสที่ 4/51 พบว่ามีผู้ว่างงาน 5.1 แสนคน ผู้ถูกเลิกจ้างเพิ่มขึ้น 2.9 หมื่นคน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงานในไตรมาส 4 ปี 2551 สูงขึ้น 1.3% ทั้งนี้เป็นผลมาจากวิกฤตการเงินและเศรษฐกิจโลก ทั้งนี้สถานการณ์ในปี 2552 ปัญหาการว่างงานรุนแรงขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีแผนลดกำลังการผลิต ซึ่งอัตราการว่างงานที่คาดว่าจะอยู่ 2.5-3.5% ของกำลังแรงงานรวมคิดเป็นผู้ว่างงาน ประมาณ 9 แสนคน ถึง 1.3 ล้านคน ภายใต้สมมติฐานการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ติดลบ 1-0% และคาดว่าอัตราการว่างงานจะสูงขึ้นในไตรมาสแรกของปีตามฤดูกาลผลิตสินค้าเกษตร รวมทั้งมีผู้จบการศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงานจำนวนมาก

ทั้งนี้จากต้นปี 2552 ถึงวันที่ 20 ก.พ.2552 พบว่ามีผู้ถูกเลิกจ้างงานแล้ว 1.74 หมื่นคนหรือคิดเป็น 31.5% ของจำนวนผู้ถูกเลิกจ้างในปี 2551 ทั้งนี้มองว่าภาระการจ่ายเงินชดเชยของกองทุนประกันสังคมในปี 2552 จะสูงขึ้น รวมถึงรายรับของกองทุนก็มีแนวโน้มลดลงจากจำนวนแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง รวมถึงรัฐบาลขยายเวลาการรับสิทธิประโยชน์คุ้มครองการถูกเลิกจ้างจาก 180 วันเป็น 240 วัน ปัจจุบันเงินกองทุนสะสมของกองทุนประกันสังคมมีอยู่ที่ 3.69 หมื่นล้านบาท ซึ่งคาดว่าน่าจะเพียงพอในการรับภาระของผู้ถูกเลิกจ้างรองเลขาธิการ สศช. กล่าวถึงภาวะสังคมในไตรมาส 4/2551 ว่า มีผู้ว่างงาน 5.1 แสนคน ผู้ถูกเลิกจ้างเพิ่มขึ้นจาก 29,915 คน ในปี 2550 เป็น 55,549 คน ในปี 2551 โดยตั้งแต่ต้นปีถึงวันที่ 20 ก.พ.2552 มีผู้ถูกเลิกจ้างแล้ว 17,474 คนคิดเป็นร้อยละ 31.5 ของผู้เลิกจ้างปี 2551

ผลการสำรวจแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง 2,002 คน พบว่า เป็นหญิงมากกว่าชายในสัดส่วน 6:4 โดย 66% อายุระหว่าง 21-30 ปี ส่วนใหญ่ 45.3% มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา, โดย 67.2% มีรายได้ระหว่าง 5,000-15,000 บาท/เดือน อยู่ในภาคอุตสาหกรรมการผลิต 73.6% ขณะที่ 42.5% ต้องการ กลับภูมิลำเนา และอีกกว่า 50% ต้องการอาชีพใหม่ในท้องถิ่นซึ่งหนึ่งในนั้นคืออาชีพเกษตรกรรม ขณะเดียวกันพบว่า ลูกจ้างชั่วคราวและรายวันถึง 49.6% ถูกบีบให้ลาออก ทำให้ไม่สามารถรับค่าชดเชยตามกฎหมาย โดย 78.8% ยังอยู่ในช่วงที่กำลังขอรับค่าทดแทนการว่างงาน

ธุรกิจที่มีแนวโน้มการว่างงานเพิ่มขึ้นในปี 2552: ประมาณการการขยายตัวของการผลิต /ส่งออก และจำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น

ธุรกิจที่มีแนวโน้มการว่างงานเพิ่มขึ้น	คาดการณ์การขยายตัวของธุรกิจในปี 2552 (%)	คาดการณ์ผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งแรกปี 2552 จำนวน (คน)	สัดส่วนต่อกำลังแรงงานของธุรกิจในปี 2551 (%)
ธุรกิจส่งออก			
ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	-5.0 ถึง -15.0	87,000-116,000	14.5-19.3
รถยนต์และชิ้นส่วน	-19.0 ถึง -24.0	49,000-70,000	14.0-20.0
สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องแต่งกาย	-3.0 ถึง -8.0	115,200-153,600	9.0-12.0

ธุรกิจที่มีแนวโน้มการว่างงานเพิ่มขึ้น	คาดการณ์การขยายตัวของธุรกิจในปี 2552 (%)	คาดการณ์ผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งแรกปี 2552 จำนวน (คน)	สัดส่วนต่อกำลังแรงงานของธุรกิจในปี 2551 (%)
เฟอร์นิเจอร์ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	-3.0 ถึง -8.0	56,400-94,000	6.0-10.0
โลหะและผลิตภัณฑ์โลหะ	-5.0 ถึง -10.0	40,000-56,000	10.0-14.0

ที่มา: ประมาณการโดย ศูนย์วิจัยกสิกรไทย โดยการคาดการณ์จำนวนผู้ว่างงานเป็นการว่างงานสุทธิ

สำหรับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พบว่าตั้งแต่ปลายปี 2551 มี การเลิกจ้างเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจจะลุล่วงที่สุด โดยแรงงานกลุ่มแรกที่ได้รับผลจากการลดลงของคำสั่งซื้อจากต่างประเทศคือ กลุ่มแรงงานชั่วคราว โดยแรงงานกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ถูกเลิกจ้างก่อนกลุ่มอื่นเมื่อมีการการปรับลด การผลิตสินค้า ต่อมาก็คือกลุ่มพนักงานประจำ ซึ่งหากสภาพเศรษฐกิจโลกและคำสั่งซื้อยังไม่กระเตื้องขึ้น ก็มีแนวโน้มที่อาจถูกเลิกจ้างเพิ่มในปีนี้อาจการประเมินของศูนย์วิจัยกสิกรไทยพบว่าผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่าอาจทำให้เกิดการว่างงานรวมกัน ประมาณ 87,000-116,000 คนหรือ 15-20% ของกำลังแรงงานในอุตสาหกรรมปัจจุบัน 6 แสนคน ทั้งนี้คาดว่าจะการจ้างงานอาจกลับมาฟื้นตัวในปี 2553 หลังการฟื้นตัวของคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ

2.2 สิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มและต่อรองของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

ภาพรวม ของปัญหาด้านสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มและต่อรองของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ พบปัญหาใหญ่ๆ ก็คือ นายจ้างและรัฐมักจะขัดขวางกิจกรรมสหภาพแรงงาน และประเด็นการแบ่งแยกแรงงาน โดยการใช้แรงงานจ้างเหมาช่วงในโรงงาน

ใน ประเด็นการขัดขวางกิจกรรมของสหภาพแรงงานพบว่า นายจ้างและรัฐได้อาศัยช่องโหว่ของกฎหมายแรงงานไทยในการพยายามที่จะจำกัด สิทธิของคนงานในการรวมตัวกันเป็นสหภาพแรงงาน โดยการที่รัฐบาลไทยไม่ยอมรับรองอนุสัญญา 87 และ 98 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) นั้นเป็นอุปสรรคต่อความพยายามในการรวมกลุ่มจัดตั้งสหภาพแรงงานและการขยายการคุ้มครองของสหภาพแรงงานไปยังคนงานทุกคน

โดยปัญหาส่วนใหญ่เมื่อมีการตั้งสหภาพแรงงานสำเร็จ ในการดำเนินงานของสหภาพแรงงานพบปัญหาดังนี้

- หลังตั้ง “สหภาพ” เหมือนได้แก้ไขปัญหบางส่วนแล้ว คนงาน รวมถึงกรรมการบางส่วน “อิม” ตัวคนงานเริ่มถอนออก/อยู่เฉย กรรมการจึงต้องทำงานหนักขึ้น
- บริษัท โยกย้าย (กรรมการ) ไปรวมกันจุดเดียว/แผนกเดียว/ให้อยู่ข้างนอกไม่ให้เข้าทำงานโรงงาน (โดยยังจ่ายค่าจ้างให้)
- กรรมการต้องแก้ไขปัญหเป็นรายวัน ทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาความรู้/องค์กร
- บริษัทจับผิดอยู่ตลอดเวลา
- การกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกไม่ทั่วถึง และต่อเนื่อง
- มีการใช้มาตรา 75 ใน พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน ปี 2541 เรื่องการหยุดงานบางส่วนมาใช้กับพนักงาน

เพื่อให้คนงานกลัว

- การเลิกจ้างแกนนำ กรรมการสหภาพแรงงาน
- การปลอมเอกสาร และเผยแพร่เอกสาร เพื่อเป็นการดิสเครดิตสหภาพ เป็นต้น

สำหรับ ประเด็นการใช้แรงงานจ้างเหมาช่วงนั้น พบว่านายจ้างมักจะใช้รูปแบบการจ้างงานที่ทำให้การสร้าง ความไม่มั่นคงให้แรงงาน สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนงานเลิกจ้างได้ง่าย เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการจ้าง สูงสุดของผู้ประกอบการ สำหรับประเทศไทยเมื่อต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันแบบเสรี ประกอบ กับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในต้นทศวรรษที่ 2540 ทำให้ผู้ประกอบการมีทัศนคติเกี่ยวกับการจ้างแรงงานประจำ การให้สวัสดิการต่างๆ รวมถึงการหักเงินสมทบประกันสังคม กลายเป็นค่าใช้จ่ายภาระต่อต้นทุนการผลิตซึ่ง ต้องควบคุมหรือลดให้ต่ำไว้ ของผู้ประกอบการ

ซึ่ง สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ที่เป็นแนวทางในวิถีเศรษฐกิจโลก ปัจจุบัน อันมีลักษณะที่ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในตลาดแรงงาน คือ การสร้างความไม่มั่นคงให้แรงงาน สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนงาน เลิกจ้างได้ง่าย เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการจ้างสูงสุดของนายทุน โดย ผู้ประกอบการหน่วยผลิตต่างๆ รวมถึง หน่วยงานของภาครัฐ จึงพยายามแข่งขันที่จะปรับโครงสร้างการจ้างงานใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเกิดความ ยืดหยุ่นในตลาดแรงงาน ซึ่งเป้าหมายก็คือการลดคนงานลงและหันมาใช้การจ้างงานที่มีลักษณะชั่วคราวมากขึ้น ซึ่งลักษณะการจ้างงานในลักษณะชั่วคราวนี้ ก็ อาทิเช่น การใช้สัญญาจ้างงานระยะสั้น, การจ้างงานแบบราย ชั่วโมง, การจ้างงานแบบรายชิ้น, การจ้างงานโดยผ่านบริษัทนายหน้า เป็นต้น

โดย แรงงานจ้างเหมามักจะประสบกับปัญหาในการถูกกีดกันไม่ให้เข้าร่วมกิจกรรมสหภาพ แรงงาน โดยนายจ้าง มักข่มขู่ ลงโทษ และเลิกจ้างแรงงานจ้างเหมาที่เข้าร่วมกิจกรรมสหภาพแรงงาน

ทั้งนี้กรณีที่น่าสนใจเกี่ยวกับปัญหาด้านสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มและต่อรองของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์ มีมีดังนี้ ...

กรณีศึกษาลูกจ้างใน บริษัท ซี เค แอล อิเล็กทรอนิกส์ จำกัด

ข้อมูลของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จากรายงานผลการตรวจสอบที่ 302/2550 กรณี นายตุลา ไวยจินดา ผู้ร้อง บริษัท ซี เค แอล อิเล็กทรอนิกส์ จำกัด ว่านายจ้างมีคำสั่งให้ลูกจ้างไปทำงานแผนกอื่นที่ไม่ใช่ หน้าที่ประจำ ซึ่งต่อมาลูกจ้างถูกกล่าวหาว่าไม่ทำตามคำสั่ง ทั้งๆ ที่ไม่มีคำสั่งจริง นายจ้างได้สอบสวนข้อเท็จจริง แต่กลับไม่รับฟังข้อเท็จจริงจากลูกจ้าง ทั้งนี้สาเหตุที่ถูกกีดกันแกล้งเนื่องจากลูกจ้างได้ร่วมกับสหภาพแรงงาน อิเล็กทรอนิกส์และยื่นส่วนคอมพิวเตอร์ เรียกร้องให้นายจ้างปรับลูกจ้างชั่วคราวประมาณ 300 คน เป็น ลูกจ้างประจำ และเป็นกรรมการลูกจ้างที่มีบทบาทสำคัญ

ฝ่าย บริหารได้เรียกลูกจ้างไปพบและแจ้งว่านายจ้างไม่ต้องการให้ทำงานอีกต่อไป พร้อมเสนอเงินจำนวนหนึ่งให้ แต่ลูกจ้างปฏิเสธ ต่อมาการเพิ่มยอดเงินที่เสนอจ่ายหากลาออก แต่ลูกจ้างยื่นกรานปฏิเสธ นายจ้างจึงมีคำสั่งว่า

ไม่ต้องมาทำงาน แต่ยังคงจ่ายค่าจ้างให้ตามปกติจนกว่าศาลแรงงานกลางฎบัตรจะมีคำสั่งให้เลิกจ้าง

กรณีศึกษา สหภาพแรงงานไชนี

บริษัท ไชนีเทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จ.ชลบุรี สหภาพแรงงานไชนี ประเทศไทย ได้ยื่นข้อเรียกร้องกับผู้บริหาร เพื่อขอปรับสภาพการจ้างงานให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน รวมถึงการเรียกร้องสิทธิของคณงานประจำจำนวน 1,500 คน ที่เหลือประมาณ 3,500 คน เป็นพนักงานเหมาค่าแรง

โดยในส่วนของคณงานในระบบจ้างเหมาค่าแรง ซึ่งมีจำนวนมากถึง 3,500 คน หรือ 70% ของคณงานทั้งหมดก็ยังคงต้องเผชิญกับความโหดร้ายนี้อยู่ สหภาพ เรียกร้องให้บริษัทฯ และบริษัทเหมาค่าแรงที่นำลูกจ้างมาทำงานในบริษัทฯ ให้ทำตามกฎหมายแรงงานและหลักมนุษยธรรม ยุติการใช้มาตรการดังกล่าวต่อคณงานที่ตั้งครรภ์ตลอดไป

สหภาพ แรงงานไชนี ประเทศไทย ได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2550 และต่อมาเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2550 แคนนำในการก่อตั้งสหภาพแรงงานฯ ถูกเลิกจ้างจำนวน 19 คน ในจำนวนนั้นเป็นผู้หญิง 18 คน พวกเขาได้ต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมจนได้รับกลับเข้ามาทำงานเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2550

สหภาพฯ แสดงความไม่พอใจถึงการพิจารณาปรับขึ้นค่าแรงโดยคณะผู้บริหารฯ ในเดือนเมษายน 2551 ที่ผ่านมามีพนักงานไชนีฯ จำนวนมากได้รับการปรับขึ้นค่าจ้างจากเดิมเพียงวันละ 3 บาทเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่อยู่ในภาวะฝืดเคือง ซึ่งหมายความว่าทุกคนดำรงชีวิตอยู่ได้โดยการต้องทำงานล่วงเวลา

กรณีศึกษา สหภาพแรงงานอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าสัมพันธ์

สหภาพ แรงงานอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าสัมพันธ์ หรือที่รู้จักกันในนาม สหภาพแรงงานโฮย่า นับเป็นสหภาพแห่งที่สองของนิคมอุตสาหกรรมลำพูน โดยได้รับการจดทะเบียนจากนายผดุงศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน ในฐานะนายทะเบียนสหภาพแรงงาน เมื่อวันที่ 19 ธ.ค. 2550 เลขทะเบียน 984 หลังจากนั้นได้ทำการยื่นข้อเรียกร้องเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างครั้งแรก ในเดือนมกราคม 2551 จนสามารถต่อรองเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างโดยเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย

จาก นั้นบริษัทได้เลิกจ้างแคนนำและกรรมการสหภาพแรงงาน และฝ่ายรัฐคือกรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน ซึ่งเป็นนายทะเบียนออกใบอนุญาตให้สหภาพแรงงาน ได้มีหนังสือออกมาระบุว่าสหภาพแรงงานจดทะเบียนไม่ถูกต้อง เพราะผู้ขอจดทะเบียนสหภาพแรงงานขาดคุณสมบัติตามมาตรา 95 พ.ร.บ. แรงงานสัมพันธ์ ที่ระบุว่า ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการจ้าง การลดค่าจ้าง การเลิกจ้าง การให้บำเหน็จหรือการลงโทษ จะเป็นสมาชิกในสหภาพแรงงานที่ลูกจ้างอื่นได้จัดตั้งหรือเป็นสมาชิกอยู่ไม่ได้ ซึ่งในกรณีนี้ได้พิสูจน์ว่ารัฐเองก็เป็น

ส่วนสำคัญในการขัดขวางสิทธิเสรีภาพ ในการรวมกลุ่ม เจริญต่อรองของแรงงาน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการทำกิจกรรมสหภาพแรงงาน ดังเช่น บริษัท โยกย้าย (กรรมการ) ไปรวมกันจุดเดียว/แผนกเดียว/ให้อยู่ข้างนอกไม่ให้เข้าทำงานโรงงาน (โดยยังจ่ายค่าจ้างให้), การปลอมเอกสาร และเผยแพร่เอกสาร เพื่อเป็นการดิสเครดิตสหภาพ เป็นต้น

2.3 ผลกระทบต่อสุขภาพของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาประเทศที่ใช้อุตสาหกรรมนำหน้าเกษตรกรรม นำมาสู่การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากรอย่างรวดเร็ว เพราะมีการจ้างงานนอกครัวเรือน แรงงานมีรายได้มั่นคงนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การเจ็บป่วยและการตายจากสาเหตุภายนอกจะมากขึ้น โรคเหล่านี้ได้แก่ อุบัติเหตุ การเจ็บป่วยจากการทำงาน โรคเกี่ยวกับการผิดปกติของอวัยวะที่เกิดจากการสะสมสารพิษ ฝุ่นละออง ของเสียที่ได้รับขณะทำงาน ที่สำคัญในช่วงการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม การเจ็บป่วยและการตายจากการทำงานจะมากขึ้น เพราะเป็นการเปลี่ยนนิสัยการทำงานจากสังคมเกษตรที่ใช้อุปกรณ์แบบงายสู่ สังคมใช้เครื่องจักรมีความเร็วและระบบควบคุมโดยไฟฟ้า

ใน อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้นพบว่า แรงงานในภาคอุตสาหกรรมนี้มีความเสี่ยงสูงในการได้รับการเจ็บป่วย เนื่องจากการใช้สารเคมีต่างๆ ในปริมาณที่สูง โดยแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ มักจะพบกับสภาพการทำงานที่ต้องเสี่ยงต่ออันตรายด้านต่างๆ ได้แก่

- (1) **อันตรายทางด้านกายภาพ** ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ฝุ่นที่มีทั้งฝุ่นบรอนซ์ ฝุ่นไม้ฝุ่นทราย ฝุ่นฝ้าย ฝุ่นพลอย และ ละอองสารเคมี ซึ่งฝุ่นเหล่านี้ย่อมมีผลต่อสุขภาพของคนทำงานทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็มีแสงเสียง และความร้อน ที่ล้วนเป็นอันตรายกับสุขภาพ
 - (2) **อันตรายจากเครื่องมือเครื่องจักร** ที่มักได้รับอันตรายถึงขั้นเสียชีวิต พิการและบาดเจ็บอยู่บ่อยๆ
 - (3) **อันตรายจากสารพิษ สารเคมี** ที่อยู่ในขั้นตอนการผลิตทั้งที่ได้รับผลทางตรง คือ การสัมผัส และทางอ้อม
 - (4) **อันตรายทางกายศาสตร์** พบว่าคนงานส่วนใหญ่มีปัญหาในการปวดเมื่อยส่วนต่างๆ ของร่างกายทุกคน ซึ่งเกิดขึ้นจากท่าหนึ่ง ท่ายืน การทำงานในท่าที่ไม่เหมาะสม
 - (5) **อันตรายด้านสุขภาพจิต** การเผชิญกับความเครียดจากหลายสาเหตุ เช่น อันตรายจากการทำงาน กำหนดส่งงาน คุณภาพของงาน ค่าจ้าง ความไม่แน่นอนของปริมาณงาน ที่สำคัญ คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว
- ทั้งนี้กรณีที่น่าสนใจเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ มีดังนี้...

กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน

ภาพรวม สถานการณ์แรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมลำพูน พบว่ากิจกรรมร้อยละ 80 ของนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดลำพูนเป็นโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ส่งออก โดยมีกว่า 70 โรงงาน ถือว่าอุตสาหกรรมชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์เป็นหัวใจหลักของย่านนี้ ที่เหลือร้อยละ 20 เป็น อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ชิ้นส่วนรถยนต์ และ เครื่องประดับ อัญมณี

ปัจจุบัน จากการเก็บข้อมูลของมูลนิธิ เมื่อต้นปี 2550 เฉพาะพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีคนงานประมาณ 50,000 คน โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือตอนบน และมาจากทุกภาคของประเทศ จำนวนคนงานใน เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือปัจจุบันอาจถึง 60,000 คน โดยมีอายุตั้งแต่ 18 ปีจนถึง 40 ปี สำหรับคนงานถ้ามี อายุ 35 ปี หากต้องออกจากงาน โอกาสจะได้งานใหม่มีน้อยมาก ผู้ประกอบการมักจะไม่รับคนงานที่มีอายุมากๆ เข้าทำงาน

ใน ปี 2532-2533 โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จ.ลำพูน จะมีปัญหาเรื่องการป้องกันด้าน สภาพแวดล้อม อุปกรณ์ป้องกันสารเคมีไม่ครบ คนงานได้รับสารเคมีโดยตรงและสะสมสารเคมีไว้ในร่างกาย ผล คือมีคนงานเสียชีวิตต่อเนื่อง นับ 10 กรณี แต่มักมีการปกปิดข้อมูลและเสียงว่าคนงานเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ แทนที่จะบอกว่าเสียชีวิตเนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้รับสารเคมี และขาดแคลนทักษะการทำงานกับสารเคมี

ใน ปี 2535-2536 เป็นช่วงที่มีคนงานเสียชีวิตทีละหลายๆ ในเวลาไล่เลี่ยกัน มีหลายหน่วยงานลงไปเก็บข้อมูล โดย โรงงานที่มีปัญหาบางแห่งก็ปรับปรุงสภาพการทำงานให้ดีขึ้น

โดย ปัจจุบันพบว่ายังมีการละเมิดสิทธิแรงงานโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย เช่น ทำให้การลาป่วยของลูกจ้าง ยุ่งยาก เพราะนายจ้างให้ลูกจ้างส่งใบรับรองแพทย์ด้วย แทนที่จะให้ลูกจ้างได้ใช้สิทธิลาป่วยและพักผ่อนอยู่บ้าน และได้เงินค่าจ้าง วันที่ป่วย กลับต้องลาป่วยและต้องไปเสียเงินให้หมอออกใบรับรองแพทย์ ซึ่งทำให้คนงานมี ภาวะค่าใช้จ่ายอีก

เรื่อง การตรวจสุขภาพประจำปีก็มีปัญหา บางสถานพยาบาลคนงานไปตรวจอย่างไรก็ไม่เจ็บป่วย คนสายตาสั้น ไปตรวจก็จะสายตาสกิด ยกเว้นถ้าคนงานถูกตรวจว่าเป็นโรคไวรัสตับอักเสบบี จะถูกส่งข้อมูลให้บริษัท ถูกบริษัท บีบให้ลาออก แทนที่จะหาวิธีป้องกันให้พนักงาน เช่น จัดหากรวยน้ำดื่มที่สะอาด แต่บริษัทจะเลือกวิธีให้คนงาน ออกไป

บาง โรงงานที่ทำงานกับสารเคมี คนงานทั้งแผนกตรวจร่างกายทุกปี ผลปกติทุกปี พอตรวจที่อื่นผลชัดเจน ว่ามี การสะสมของสารเคมีในร่างกายชัดเจน แต่โรงงานก็จะเก็บผลการรักษาเอาไว้ แล้วเลือกไล่คนงานแทนทั้งแผนก

หรือ หากคนงานเจ็บป่วยจากที่ทำงาน บริษัทก็จะให้ฝ่ายบุคคลตามคนงานไปด้วย เพื่อบอกสถานพยาบาลว่า ไม่ได้เจ็บป่วยมาจากที่ทำงาน ให้ใช้สิทธิประกันสังคม แทนที่จะเป็นการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ที่นายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบอยู่แล้ว เป็นการลดภาระของนายจ้าง และไม่ทำให้บริษัทเสียชื่อเสียง

กรณีศึกษาจากสภาพแรงงานโซนี่

พบปัญหาสภาพการจ้างงานที่โหดร้ายมากที่สุดคือการเลิกจ้างคนงานหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ ซึ่ง ก่อนการก่อตั้งสหภาพทางบริษัทได้นำมาใช้จนทำให้เกิดการหวาดกลัว คนงานหญิงที่ตั้งครรภ์ต้องใส่กางเกงยีนส์เพื่อไม่ให้บริษัทได้รับรู้ว่าตน ตั้งครรภ์ แต่เมื่อได้ก่อตั้งสหภาพฯ ขึ้น สหภาพได้ต่อสู้ไม่ให้บริษัทใช้มาตรการที่ไร้ซึ่งมนุษยธรรมนี้ต่อคนงานหญิง แต่การต่อสู้คุ้มครองสิทธิผู้ใช้แรงงานก็ยังคงครอบคลุมได้เพียงพนักงานที่ขึ้น ตรงต่อบริษัทเพียงแค่ 30 % เท่านั้น แต่ในส่วนของคนงานในระบบจ้างเหมาค่าแรง ซึ่งมีจำนวนมากถึง 3,500 คน หรือ 70% ของคนงานทั้งหมดก็ต้องเผชิญกับความโหดร้ายนี้อยู่

ข้อมูลอ้างอิง:

รายงานจับชีพจรการเคลื่อนไหวแรงงาน (บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ, มูลนิธิอารมณัง พงศ์พັນ และมูลนิธิพีริตริค เอแบร์ท, กรุงเทพฯ, 2552)

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (อรพรรณ อุษณาสุวรรณกุล, 2543)

อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์: ความสามารถในการแข่งขันลดลงจากการแข็งค่าของเงินบาท (Positioning Magazine, 23/7/2550)

พิเศษ.รอบ 2 คนว่างงานพุ่ง (สยามธุรกิจ, 11/3/2552)

อุตฯ ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไทยปี 52: ส่งออกลด เลิกจ้างเกือบ 1 แสนคน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2/5/2552) ธุรกิจไทยปี 2552 เผชิญความเสี่ยงสูงขึ้น...ผลสะท้อนต่อภาวะการจ้างงาน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 12/2/2552)

วิกฤติการเงินในสหรัฐฯ และผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 15/10/2551)

รายงาน : 'การจ้างงานเหมาค่าแรง': ธุรกิจการค้าแรงงาน (ทาส) ยุคใหม่ (ประชาไท, 22/5/2551)

เสวนา - อำนาจต่อรองของผู้ใช้แรงงานในยุคโลกาภิวัตน์ (1): กรณีคนงานนิคมลำพูนและปัญหาที่ยังค้างคา (ประชาไท, 29/4/2551)

สหภาพแรงงานโซนี่เรียกร้องปรับปรุงสภาพการจ้าง สิทธิคนงานเหมาช่วง และสิทธิคนงานตั้งครรภ์ (ประชาไท, 16/7/2551)

คนงานโอชา จ.ลำพูน ประกาศตั้งสหภาพแรงงานแห่งที่สองในภาคเหนือ (ประชาไท, 18/1/2551)

คนงานนิคมลำพูน ร้องเรียนมีเรื่องละเมิดสิทธิแรงงานอีก (ประชาไท, 22/12/2550)